

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นของผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมา กล่าวรวมไว้เพื่อรองรับและเป็นเหตุเป็นผลซึ่งจะได้กล่าวดังรายละเอียดในแต่ละหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
2. แนวทางการพัฒนาท้องถิ่น
3. ประวัติผู้ใหญ่บ้าน
4. ประวัติอำเภอเสถภูมิ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์และความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท จึงได้นำเสนอเป็น 4 ประเด็น คือ ความหมายของบทบาท ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและสถานภาพ ประเภทของบทบาท ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท และความสำคัญของบทบาท ตามลำดับดังนี้

1. ความหมายของบทบาท

วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรสุกกุล (2522 : 21) ให้ความหมายของบทบาทว่า การแสดงออกของบุคคลในด้านที่เกี่ยวกับคำพูด ลักษณะท่าทางการตอบสนองอาการกิริยา เพื่อให้ผู้ทราบว่า ตนกำลังทำหน้าที่อะไรอยู่ มีตำแหน่งหรือฐานะทางสังคมอย่างไร

สุชา จันทร์เอม (2542 : 6) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสภาพต่างๆ พึงกระทำ นั่นคือ สังคมกำหนดสิทธิ์หน้าที่ของสถานภาพอย่างไรแล้วบุคคลในสถานภาพนั้นจะต้องประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

สมคิด เพ็งอุดม (2535 : 50) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่กำหนดโดยสถานภาพ หรือตำแหน่ง ตำแหน่งและบทบาทจึงเป็นสิ่งควบคู่กัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เปรียบเสมือนเหรียญ ถ้าด้านใดด้านหนึ่งของเหรียญเป็นตำแหน่งอีกด้านหนึ่งก็เป็นบทบาท

สำราญ ต้นเรื่องศรี (2530 : 16) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดจากการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้ เกิดจากสังคมและตนเองคาดหวังและเกิดจากการที่เจ้าตัวแสดงพฤติกรรมจริง ซึ่งอาจไม่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง หรือตนเองคาดหวัง เลวินสัน (Levinson. 1969 : 21) ได้กล่าวความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการ ดังนี้

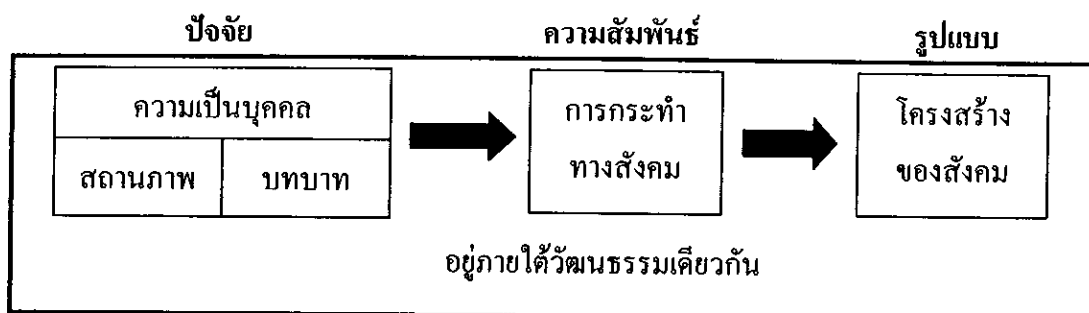
1. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความมุ่งหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบ และอื่น ๆ ที่มีลักษณะในทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่ให้คำนี้ถึงบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการชี้บ่งถึงหน้าที่อันควรกระทำ
2. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำ โดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า แนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อคนดำรงตำแหน่งนั้นๆ นั้นเอง
3. บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น

กรอส (Gross. 1965 : 60) ได้ให้นิยามบทบาทว่าบทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่งนั้นเป็นเรื่องการคาดหวังที่จะให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นปฏิบัติ โดยยึดบทบาทเป็นมาตรการในการตรวจสอบที่จะให้เห็นว่า บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้นจะปฏิบัติอย่างไรภายในขอบเขตแห่งฐานะของคนในสังคม ซึ่งจะบอกให้รู้ว่าแต่ละคนควรจะต้องแสดงบทบาท เช่น บทบาทเป็นพ่อ บทบาทมารดา ครู และเป็นหน้าที่ของเขาที่ต้องการแสดงพฤติกรรม บทบาทนั้น ๆ และสามารถเรียกร่องสิทธิดังกล่าวได้

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรม หรือหน้าที่ที่บุคคลในตำแหน่งต่างๆ แสดงออกตามปทัสถานของสังคมที่กำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำซึ่งบุคคลได้แสดงออกตามสถานภาพของตนเอง ดังนั้น บทบาทจึงใช้คู่กับสถานภาพอยู่เสมอ กล่าวคือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพใดอย่างไรแล้ว บุคคลในสถานภาพนั้น ๆ พึงประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและสถานภาพ

การที่คนเราแต่ละคนอยู่ในสังคม จะมีความเป็นบุคคล ซึ่งประกอบด้วยสถานภาพและบทบาทจะทำให้คนคนนั้นแสดงออกหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตนเองกลายเป็นรูปแบบโครงสร้างทางสังคม ซึ่งแสดงไว้ในแผนภูมิที่ 1

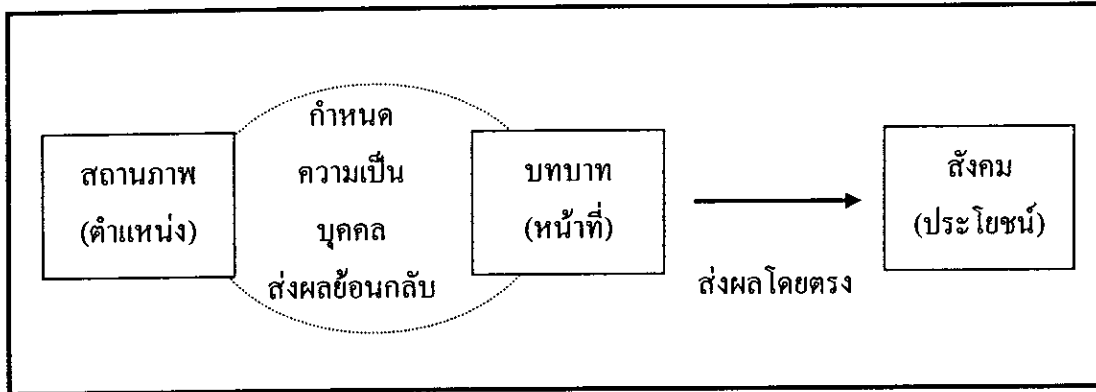

แผนภูมิที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและบทบาทโครงสร้างสังคม
ที่มา : พัทธา สายหู. 2538 : 47

จากแผนภูมิที่ 1 จะเห็นว่า ความเป็นบุคคลประกอบด้วยสถานภาพและบทบาทซึ่งมีความสัมพันธ์กัน โดยจะเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ทางสังคม และ โครงสร้างของสังคมทั้งสถานภาพและบทบาทเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ เสมือนเป็นคนละด้านของเหรียญทั้งนี้เมื่อสถานภาพเป็นที่รวมแห่งสิทธิและหน้าที่แล้ว บทบาทก็มีลักษณะเคลื่อนไหว หรือพลวัตร (Dynamic) ตามสถานภาพนั้น

พัทธา สายหู (2538 : 48) กล่าวว่า สถานภาพและบทบาทเปรียบได้เสมือน “ตัว” (ละคร) และ “บท” (บทบาท) ในการเล่นละคร กล่าวคือ เป็นการกำหนด “ตำแหน่ง” และ “หน้าที่” ให้ผู้แสดงแต่ละคนที่มาเล่นละครเรื่องเดียวกัน และโรงเดียวกัน

สุพัตรา สุภาพ (2545 : 30) กล่าวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพและบทบาทไว้ว่า ยิ่งสังคมซับซ้อนขึ้นเท่าไร บทบาทยิ่งแตกไปมากขึ้นเท่านั้น เพราะบางบทบาทคนธรรมดาสามัญปฏิบัติได้ แต่บางบทบาทต้องอาศัยความชำนาญพิเศษที่มีคนเพียงไม่กี่คนทำได้ โดยที่ทั้งสถานภาพและบทบาทเป็นปัจจัยเสริมซึ่งกันและกันในการยกระดับคุณภาพของบุคคลในสังคม กล่าวคือ สถานภาพจะเป็นตัวกำหนดบทบาทในการแสดงพฤติกรรมของบุคคลในสังคม และผลของการแสดงพฤติกรรมก็จะช่วยส่งผลสะท้อนกลับไปส่งเสริมสถานภาพของบุคคลให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงและปรากฏชัดยิ่งขึ้นในสังคม รวมทั้งเป็นสาเหตุให้บุคคลนั้นได้รับสถานภาพอื่น ๆ ต่อไป กล่าวได้ว่า บทบาทของบุคคลถ้ารู้จักนำมาใช้อย่างถูกต้อง จะเป็นเครื่องมือนำความเจริญมาสู่ตนเองและสังคม ดังที่ ณรงค์ เส็งประชา (2538 : 90) ได้แสดงให้เห็นถึงความเจริญต่อตนเองและสังคมอันเกิดจากการส่งผลของปัจจัยความเป็นบุคคล ในแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 ปัจจัยความเป็นบุคคลที่ส่งถึงความเจริญต่อตนเองและสังคม

ปัจจัยส่วนบุคคลเป็น คุณลักษณะเฉพาะของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งบางส่วนเป็นสถานภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิด และบางส่วนเป็นสถานภาพที่ได้รับการหล่อหลอมจากสถาบันทางสังคม แต่จะมีมาก หรือน้อยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้นๆ จะเอื้ออำนวย สิ่งเหล่านี้เป็นผลทำให้บุคคลมี นิสัย ความรู้ ความสามารถ แรงจูงใจ วิสัยทัศน์ การตัดสินใจ ที่แตกต่างกัน คุณสมบัติที่แตกต่างกันนี้ ย่อมส่งผลให้บุคคลมีบทบาทที่แตกต่างกัน ไปด้วย ส่วนปัจจัยทางสังคมเป็นปัจจัยที่มาจากข้อกำหนดและคาดหวังของสังคมให้บุคคลที่ดำรงตำแหน่ง หรือมีสถานภาพนั้นๆ ปฏิบัติตาม ได้แก่ ข้อตกลง ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย สถานการณ์แวดล้อม ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป บทบาทและสถานภาพ มีความสัมพันธ์กันเสมือนเป็นคนละด้านของเหรียญโดยสถานภาพเป็นตำแหน่งหน้าที่การงานซึ่งกำหนดขึ้นในโครงสร้าง หรือระบบของสังคม ส่วนบทบาทเป็นการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในตำแหน่งที่เขาเมื่ออยู่ สังคมเจริญก้าวหน้าและพัฒนาไปได้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากความหลากหลายทางบทบาทของบุคคล

3. ความสำคัญของบทบาท

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของบทบาทนั้น ได้มีนักวิชาการได้ให้คำอธิบายไว้ดังนี้

สมพงศ์ เกษมสิน (2526 : 54) กล่าวว่า บทบาทมีความสำคัญในการใช้เป็น การให้สมาชิกของกลุ่มคาดหวังทำที่จากบทบาทของสมาชิกแต่ละคนได้ สามารถแยก สมาชิกกลุ่มออกจากผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกกลุ่มได้ อีกทั้งอาจทำให้เกิดมีการบังคับให้สมาชิก

แต่ละคนยอมรับและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของตนอีกด้วย

ทฤษฎี สาธาร (2533 : 259) กล่าวว่า ความสำคัญของบทบาท คือเป็นสิ่งที่ผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งได้รับการคาดหวังให้เขาทำ บทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลนั้นครองอยู่และหมายความรวมถึงหน้าที่ หรือเงื่อนไขที่บุคคลนั้นครองอยู่ จากที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า บทบาทมีความสำคัญในการคาดหวัง หรือ กำหนดหน้าที่ของบุคคลตามตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง อันจะเป็นแนวทางช่วยให้บุคคลนั้น ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามที่คนและผู้ที่เกี่ยวข้องคาดหวังไว้ ซึ่งจะเป็นผล ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่งานในหน้าที่ของตนเองและสังคมต่อไปอีกด้วย

4. ประเภทของบทบาท

4.1 ประเภทของบทบาทไว้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ (Broom and Selznick 1969 : 131)

4.1.1 บทบาทในอุดมคติ (Ideal role) หรือบทบาทที่สังคมกำหนด (The social prescribed role) เป็นบทบาทในอุดมคติของสังคมที่มีการกำหนดสิทธิหน้าที่ตามตำแหน่งของสังคมไว้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้มีสถานภาพหนึ่งๆ ควรกระทำแต่ อาจไม่มีใครทำได้ตามนั้น

4.1.2 บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (The perceived role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเห็นว่าควรกระทำตามตำแหน่งที่ได้รับ ซึ่งอาจไม่เหมือนกับบทบาทในอุดมคติ และอาจแตกต่างกันในแต่ละบุคคล เพราะเกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

4.1.3 บทบาทที่กระทำจริง (The actual role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริง ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง การรับรู้ และการยอมรับของแต่ละบุคคล ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม รวมถึงความกดดัน และโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคมในช่วงเวลาหนึ่งๆ

4.2 บทบาทแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เคโซ สวานานท์ (2538 : 102-103)

4.2.1 บทบาทที่รัดกุมเป็นบทบาทที่มีข้อกำหนดที่จะต้องปฏิบัติตามที่แน่นอนตายตัวยืดหยุ่นไม่ได้ เช่น บทบาทของเจ้าบ่าว หรือเจ้าสาวในพิธีแต่งงาน บทบาทของนายกรัฐมนตรี เป็นต้นพฤติกรรมที่แสดงออกตามบทบาทนั้นๆ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบ ได้ถูกระบุไว้ชัดเจนในรูปของกฎหมายระเบียบแบบแผน

4.3.2 บทบาทที่ยืดหยุ่นได้เป็นบทบาทที่ยอมให้พฤติกรรมอันสัมพันธ์กับบทบาทนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามสมควร ไม่มีข้อกำหนดตายตัว เช่น บทบาทของบิดามีกำหนดไว้กว้างๆ ทั่วไป ส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นถึงฐานะของบิดา ดังนั้น พฤติกรรมของบิดามีต่อบุตรอาจจะแปรผันไปได้พอสมควรระหว่างบิดาแต่ละคน

กล่าวโดยสรุป ประเภทของบทบาทแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ บทบาทในอุดมคติ หรือบทบาทที่สังคมกำหนด บทบาทที่บุคคลเข้าใจ และบทบาทที่กระทำจริง หรืออาจแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ บทบาทที่รัดกุมเป็นบทบาทที่มีข้อกำหนดที่จะต้องปฏิบัติตามที่แน่นอนตายตัว ยืดหยุ่นไม่ได้ และบทบาทที่ยืดหยุ่นได้เป็นบทบาทที่ยอมให้พฤติกรรมอันสัมพันธ์กับบทบาทนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามสมควร ไม่มีข้อกำหนดตายตัว

5. สาเหตุที่บทบาทเฉพาะเจาะจงที่สังคมกำหนดความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริง

นงเยาว์ ปิฎกฤษต์ (2535 : 10) ได้กล่าวเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาท โดยสังเขปว่า บุคคลอาจแสดงพฤติกรรมที่แท้จริง ไม่สอดคล้องกับบทบาทเฉพาะเจาะจงที่สังคมกำหนดความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น อาจมีสาเหตุมาจากบุคคลขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการ (Lack of understanding) ความไม่เห็นด้วย (Can not conform) หรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด และบุคคลไม่มีความสามารถ (Inability) ที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นงเยาว์ ปิฎกฤษต์ (2535 : 11 - 12) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพอสรุปได้ว่า การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริงเป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดง หรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น อาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่อไปนี้ บุคคลขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการ ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด และบุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริงหรือบทบาทที่เป็นจริง
องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติจริงหรือบทบาทที่เป็นจริงนั้น จะต้องประกอบด้วยดังต่อไปนี้

- 6.1 การรู้จักตนเองตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้กระทำในสิ่งนั้นๆ
- 6.2 พฤติกรรมตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ จะต้องมีความเหมาะสมกับการส่งเสริมฐานะของตนเอง
- 6.3 ภูมิหลังการกระทำที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นนั้น ควรเป็นแบบอย่าง เพื่อให้การกระทำเฉพาะอย่างเป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ
- 6.4 การประเมินผลการกระทำตามบทบาทต้องดำเนินการด้วยตนเอง

7. ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

อุทัยวรรณ มรรคประเสริฐ (2543 : 16 - 17) ได้รวบรวมทฤษฎีบทบาทของนักวิชาการหลายท่านไว้ ดังนี้

7.1 ทฤษฎี Ralp Linton's Role กล่าวว่า ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครู ต้องแสดงพฤติกรรมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์

7.2 ทฤษฎี Nadel's Yole กล่าวว่า บทบาทคือ ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรมลักษณะ คือ ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้และส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย

7.3 ทฤษฎี Hamann's Role กล่าวว่า บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ

7.4 ทฤษฎี Parson s Role กล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน

7.5 ทฤษฎี Merton's Role กล่าวว่า บุคคลแต่ละคนจะต้องมีตำแหน่งและมีบทบาทควบคู่กัน ไปซึ่งไม่เหมือนกัน บทบาทจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะของสังคมที่เข้าสังกัดอยู่ตลอดจนลักษณะของบุคคลในสังคมนั้น

7.6 ทฤษฎี Good 's Role กล่าวไว้ว่า บทบาทคือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคล และบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้น

7.7 ทฤษฎี Guskin's Role กล่าวไว้ พฤติกรรมของบุคคลแต่ละคน คือ ผลที่ได้จากตำแหน่งทางสังคมของเขานั่นเอง และทฤษฎีบทบาทจัดเป็นข้อตกลงประการแรกที่สถาบันต่างๆ ในสังคมคาดหวังว่าบุคคลที่ได้รับตำแหน่งต่างๆ ควรปฏิบัติ อย่างไร

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้ บทบาทเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน บทบาทเป็นสิ่งที่คู่กับหน้าที่และสถานภาพซึ่งบุคคลดำรงอยู่ เพราะฉะนั้นจึงถูกกำหนดควบคู่ไปกับสถานภาพเสมอ

แนวทางการพัฒนาท้องถิ่น

การพัฒนาท้องถิ่นเป็นการสร้างความเจริญและส่งเสริมการพัฒนาในทุกด้านเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องหลายๆ ด้าน ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นจะเลือกใช้แนวทางการพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นของตนเอง มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ความหมายการพัฒนาท้องถิ่น

การพัฒนาท้องถิ่นเป็นนโยบายหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีผู้สนใจและได้ให้ความหมายไว้ว่า

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2527 : 10 - 11) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาท้องถิ่นไว้ว่า การพัฒนาท้องถิ่นคือการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ (สภาพที่ไม่พึงปรารถนา ไม่ดีงาม) ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (สภาพที่พึงปรารถนา ที่ดีงามหรือสภาพที่เจริญ) กล่าวคือ เป็นการจงใจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ในท้องถิ่นเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่างๆ ในชุมชน จากสภาพไม่พึงปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2531 : 746) กล่าวว่า การพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง การพัฒนาในทุกๆ ด้าน (Total rural development) ของปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของสังคมชนบท

ไสว พรหมณี (2535 : 81) กล่าวว่า การพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง การพัฒนาประเทศนั่นเองเพราะส่วนใหญ่คนไทยอาศัยอยู่ในชนบท ซึ่งเป็นที่รวมแหล่งผลิตสินค้าการเกษตรและเป็นที่ยรวมของปัญหาต่างๆ

ดิเรก ฤกษ์หรัย (2522 : 1 - 2) ได้สรุปความหมายเรื่อง การพัฒนาท้องถิ่นว่าเป็นเรื่องของขบวนการที่ประกอบไปด้วยที่สำคัญดังนี้

- 1.1 เป็นกระบวนการในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของบุคคลทางเศรษฐกิจ
- 1.2 มุ่งให้เห็นความเสมอภาคในสังคมทั้งทางเศรษฐกิจ

1.3 สร้างให้เกิดการกระจายให้ทั่วถึงให้เกิดขึ้นใหม่ ทั้งเรื่องรายได้ของคนในท้องถิ่นให้มีช่องว่างแตกต่างกันให้น้อยที่สุด รวมทั้งการกระจายบริการที่รัฐจะพึงให้แก่ประชาชนไปสู่ชนบทให้มากและใกล้เคียงกับเมืองให้มากยิ่งขึ้น

การที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในทุกๆ ด้าน โดยประชาชนเองและมีหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนคอยให้คำปรึกษาแนะนำและสนับสนุนในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

2. แนวทางการพัฒนาท้องถิ่น

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2537 : 42) ได้กล่าวถึง การพัฒนาของไทยนั้น มีมานานแล้ว ถ้ามีการศึกษาถึงประวัติการปกครองไทย จะพบว่า ตั้งแต่โบราณมาแล้วประชาชนในชุมชนได้ร่วมมือกันทำงานให้แก่ชุมชน จะเริ่มจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือคนในชุมชนมาช่วยกันพัฒนาต่างๆ เพราะฉะนั้นจึงกล่าวว่า การพัฒนาได้เริ่มขึ้นในประเทศไทยมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รวมทั้งการพัฒนาได้มีวิวัฒนาการมาเรื่อยๆ ตั้งแต่แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 7

พิศาล มูลศาสตรสาทร (2529 : 11 - 12) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายก้าวหน้าในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการพัฒนาต้องกำหนดจุดประสงค์หลักในอันที่จะแก้ปัญหาของท้องถิ่น จึงจะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในทุกด้าน และนโยบายก้าวหน้าอยู่ที่การเน้นให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและชุมชนของตนเอง ให้เกิดความเจริญทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

คำรง สุนทรสารทูล (2526 : 27) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนานั้น ควรเป็นเรื่องที่ประชาชนเขารู้สึก เขามีความต้องการเขาพยายามเขาร่วมมือกันเขายืนยันแข็ง ให้เขาผลักดันศักยภาพออกมาจากพลังในตัวเขาให้มากที่สุด

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาท้องถิ่น จะเป็นกระบวนการกระทำที่มีวัตถุประสงค์มุ่งปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต และศักยภาพของประชาชนให้ดีขึ้น ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

ประวัติผู้ใหญ่บ้าน

การปกครองท้องที่ตามระเบียบการบริหารส่วนภูมิภาคระดับตำบล โดยอนุโลมต้องมีผู้นำตำบล คือ กำนัน ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องที่โดยตรง ส่วนหมู่บ้านมีผู้นำระดับ

หมู่บ้าน คือ ผู้ใหญ่บ้าน กำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะพนักงานฝ่ายปกครองในระดับท้องที่จึงไม่เพียงแต่ต้องรับผิดชอบต่องานของกระทรวงมหาดไทย แต่ยังคงรับผิดชอบงานทุกกระทรวง และเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้งานของทางราชการบรรลุเป้าหมาย

1. หลักการจัดตั้งหมู่บ้าน

หมู่บ้านตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ มี 2 ประเภท คือ หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ กับหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราว

หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ การจัดตั้งทำโดยประกาศจังหวัด ภายใต้หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ได้วางหลักเกณฑ์การตั้งหมู่บ้านขึ้นไว้กว้างๆ 2 ประการ ดังนี้ (สำนักบริหารการปกครองท้องที่ ส่วนบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน. 2547 : 33 – 37)

1.1 ถ้าเป็นที่มีคนอยู่รวมกันถึงจำนวนบ้านน้อย ให้ถือเอาจำนวนคนเป็นสำคัญ ประมาณราว 200 คนเป็นหมู่บ้านหนึ่ง

1.2 ถ้าเป็นที่ผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกัน ถึงจำนวนคนจะน้อย ถ้ามีจำนวนบ้านไม่ต่ำกว่า 5 บ้านแล้วจะจัดเป็นหมู่บ้านหนึ่งก็ได้

ในการที่จะพิจารณาจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่ ก็จำเป็นต้องถือหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยอนุโลมเช่นเดียวกับการตั้งตำบล แต่ครั้งนี้จะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและความเหมาะสมจริงๆ โดยให้ถือความสะดวกแก่การปกครองเป็นประมาณ

2. การได้มาของผู้ใหญ่บ้าน

การได้มาของผู้ใหญ่บ้านตาม พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (มาตรา 13) สรุปได้ว่า วิธีการได้มาของผู้ใหญ่บ้านกระทำได้ 2 วิธี คือ โดยวิธีลับและวิธีเปิดเผยแล้วแต่ราษฎรที่มาประชุมเลือกส่วนมากจะเลือกใช้วิธีใด เมื่อราษฎรส่วนมากมาประชุมเลือกผู้ใดแล้ว และนายอำเภอท้องที่ที่จะต้องรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อออกหนังสือให้ไว้เป็นหลักฐาน ถ้าเป็นกรณีและผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงเท่ากัน ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ที่กำหนดไว้ว่าให้ใช้วิธีจับสลาก (สำนักบริหารการปกครองท้องที่ ส่วนบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน. 2547 : 47)

3. การแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้าน

สำหรับคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน จะต้องมีความสมบูรณ์และไม่อยู่ในลักษณะต้องห้ามตาม พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (มาตรา 12) ได้แก่ (สำนักบริหารการปกครองท้องที่ ส่วนบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน. 2547 : 47)

- 3.1 มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- 3.2 อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ ในวันรับเลือก
- 3.3 มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี
- 3.4 เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- 3.5 ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- 3.6 ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพจนหรือวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ หรือติดยาเสพติดให้โทษ หรือไม่เป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา
- 3.7 ไม่เป็นข้าราชการประจำ หรือข้าราชการท้องถิ่น หรือข้าราชการทางการเมือง
- 3.8 ไม่เป็นผู้มีชื่อเสียงในทางทุจริต หรือเสื่อมเสียในทางศีลธรรม
- 3.9 ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออก หรือปลดออกจากราชการต่อหน้าที่ราชการในองค์การบริหารส่วนตำบล และยังไม่พ้นกำหนดเวลา 3 ปีนับแต่วันถูกไล่ออกหรือปลดออก
- 3.10 ไม่เคยเป็นผู้ต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำด้วยความประมาทหรือความผิดลหุโทษ และไม่พ้นกำหนดเวลา 3 ปีนับแต่วันพ้นโทษ
- 3.11 มีความรู้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้นหรือที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบได้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตอนต้น
- 3.12 ไม่เป็นผู้เคยให้ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง หรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติ
- 3.13 ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก จากตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบราชการพลเรือน และไม่พ้นกำหนดเวลา 10 ปี นับแต่ถูกให้ออก
- 3.14 ไม่เป็นผู้เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรปกครองท้องถิ่น เพราะทุจริตหน้าที่ และยังไม่กำหนดเวลา 10 ปี นับแต่วันถูกให้ออก

4. การพ้นจากตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้าน

การพ้นจากตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (มาตรา 14) ด้วยเหตุ ขาดคุณสมบัติหรือเข้าลักษณะต้องห้ามของการเป็นผู้ใหญ่บ้าน ชกเว้นการลาบวชโดยได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด ไม่นเกิน 120 วัน ได้แก่ (สำนักบริหารการปกครองท้องที่ ส่วนบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน. 2547 : 47-48)

- 4.1 ออกตามวาระ (5 ปี)
- 4.2 ตาย
- 4.3 ได้รับอนุญาตให้ออก
- 4.4 หมู่บ้านที่ปกครองถูกยุบ
- 4.5 ไปเสียจากหมู่บ้านที่ตนปกครองเกิน 3 เดือน
- 4.6 ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง

ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนเห็นว่า บกพร่องในทางความประพฤติหรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง

5. อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

อำนาจหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านนั้นๆ มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร นอกจากนี้อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านยังปรากฏอยู่กฎหมายในการรักษาความสงบเรียบร้อย และปกครองป้องกันทุกข์ภัยให้แก่ลูกบ้าน นอกจากนี้ยังต้องรักษาผลประโยชน์ บำรุงสิ่งสาธารณประโยชน์รวมทั้งการนำข่าวสารไปแจ้งแก่ลูกบ้าน ซึ่งตาม (มาตรา 27) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2510 ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ไว้ 4 ด้านใหญ่ๆ คือ (สำนักบริหารการปกครองท้องที่ ส่วนบริหารงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน. 2547 : 51 - 78)

- 5.1 อำนาจหน้าที่ในด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร
 - 5.1.1 รักษาความสงบและความสุขสำราญ ช่วยป้องกันความทุกข์ภัยของลูกบ้านตามสมควรและที่สามารถจะทำได้ การที่กล่าวนี้ถ้าเห็นสมควรจะปรึกษาหารือและช่วยกันกับเพื่อนผู้ใหญ่บ้านก็ดี กับกำนันนายตำบลก็ได้ ก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติให้สมควรแก่การที่จะรักษาประโยชน์และความสุขของลูกบ้านซึ่งได้มอบไว้เป็นธุระในพระราชบัญญัตินี้

5.1.2 ถ้าความทุกข์ภัยเกิดแก่ลูกบ้าน ซึ่งจะต้องขอความป้องกันจากรัฐบาล เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะนำความแจ้งต่อพนักงานปกครองตั้งแต่กำนัน นายอำเภอ เป็นต้น ขึ้นไปโดยลำดับ

5.1.3 ถ้ารัฐบาลจะประกาศ หรือจะสั่งราชการใดให้ราษฎรทราบ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะรับข้อความอันนั้นไปแจ้งแก่ลูกบ้านของตน ให้ทราบเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านของตนและคอยแก้ไขบัญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ

5.1.4 ถ้าผู้ใหญ่บ้าน เห็นเหตุการณ์แปลกประหลาดอันใดเกิดขึ้นใน หมู่บ้านของตนหรือในลูกบ้านของตน ซึ่งอาจจะเป็นคุณหรือโทษแก่ราชการบ้านเมืองก็ตีแก่ ประชาชนในที่นั้นก็ตี ยกตัวอย่างข้างฝ่ายโทษ ดังรู้เห็นว่าผู้คนมีทรัพย์สินของแปลกประหลาด อันน่าสงสัยว่าเป็นของที่ดีได้มาทางโดยโจรกรรม ก็ตี หรือว่าเห็นผู้คนล้มตายหรือมีบาดแผล อันควรสงสัยว่าจะมีผู้อื่นกระทำเอาโดยทุจริต หรือไปทำทุจริตต่อผู้อื่นแล้วจึงเกิดเหตุขึ้นก็ตี เหล่านี้เป็นต้น ให้รับนำความแจ้งต่อกำนันนายตำบลของตน

5.1.5 ถ้ามีคนแปลกหน้าออกสำมะโนครัวหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาศัยเป็นหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องไต่ถาม ให้รู้จักตัวและรู้เหตุการณ์ที่มาอาศัย ถ้าเห็นว่าไม่ได้มาโดยสุจริต ให้เอาตัวผู้นั้นส่งกำนันนายตำบลของตน

5.1.6 ถ้าเกิดเหตุกลางลี้ก็ตี ฆ่ากันตายก็ตี ปล้นทรัพย์ก็ตี หรือไฟไหม้ก็ตี หรือเหตุร้ายสำคัญใดๆ ในหมู่บ้านของตน หรือในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยได้จะ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องเรียกลูกบ้านของตนออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้ายเอาของ กลางคืน หรือช่วยอย่างอื่นที่สมควร โดยเต็มกำลัง

5.1.7 ผู้ใหญ่บ้านเห็นลูกบ้านของคนใด แสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่น ก็ตีหรือเป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพ และไม่สามารถจะชี้แจงให้เห็นความบริสุทธิ์ ของตนได้ก็ตี ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจที่จะเรียกลูกบ้านคนนั้นมาไต่ถามและกล่าวสั่งสอน ถ้าไม่ฟังให้ เอาตัวส่งกำนันจัดการ

5.1.8 ควบคุมลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะต้องกระทำตามกฎหมายหรือ ระเบียบแบบแผนทางราชการ

5.1.9 ฝึกหัดอบรมให้คนไทยรู้จักหน้าที่และการกระทำในเวลารบ

5.1.10 ทำการอบรมสั่งสอนหรือชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร ในการที่นี้ให้ เรียกราษฎรมาประชุมได้ตามครั้งคราวที่สมควร

- 5.1.11 บำรุงและส่งเสริมการอาชีพของราษฎรในทางการเกษตรกรรม พานิชยกรรมและอุตสาหกรรม
- 5.1.12 ตรวจสอบและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร
- 5.1.13 สั่งให้ราษฎรช่วยเหลือในการสาธารณะประโยชน์ เพื่อบำบัดปัดป้องภัยอันตรายซึ่งมีมาเป็นสาธารณะประโยชน์ฉุกเฉินและให้ทำการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรผู้ประสบสาธารณะภัย
- 5.1.14 จัดการป้องกันโรคติดต่อ หรือโรคระบาดที่เกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้น ในหมู่บ้าน เพื่อมิให้ติดต่อลุกลามมากไป
- 5.1.15 จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและต้องด้วยสุลักษณะ
- 5.1.16 จัดให้มีการประชุมกรรมการหมู่บ้าน
- 5.1.17 ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการ และรายงานเหตุการณ์ ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบเพื่อให้กำนันรายงานต่อคณะกรรมการอำเภอ
- 5.1.18 กระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ
- 5.2 อำนาจหน้าที่ในด้านการเกี่ยวด้วยความอาญา
- 5.2.1 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ
- 5.2.2 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่า ได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านให้ทราบ
- 5.2.3 เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้กระทำความผิดกฎหมายมีอยู่ที่ดี หรือสิ่งของที่ สงสัยว่าได้มาโดยการกระทำความผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำ ความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้และรีบส่งต่อกำนันนายตำบล
- 5.2.4 เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่า เป็นที่ได้กระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับตัวผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล
- 5.2.5 ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรีบนำส่งต่อกำนันหรือกรมอำเภอตามสมควร
- 5.2.6 เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามกฎหมาย
- 5.3 อำนาจหน้าที่ในด้านงานทะเบียน

5.3.1 เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านและคอยแก้ไขบัญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ (มาตรา 27 ข้อ 4)

5.3.2 ถ้ามีคนจรแปลกหน้านอกสำมะโนครัวหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาศัยเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องไต่ถาม ให้รู้จักตัวและรู้เหตุการณ์ที่มาอาศัย ถ้าเป็นว่าไม่ได้มาโดยสุจริตให้เอาตัวผู้นั้นส่งกำนันนายตำบลของตน (มาตรา 27 ข้อ 6)

5.3.3 ให้กำนันดูแลคนเดินทาง ซึ่งไม่มีเหตุสมควรสงสัยว่าจะเป็นผู้ร้ายให้ได้ว่ามีที่พักตามสมควร (มาตรา 38)

5.3.4 ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการจะต้องการคนนำทางหรือขาดแคลนพาหนะเสบียงอาหารลงในระหว่างและจะต้องขอต่อกำนันให้ช่วยสงเคราะห์ กำนันต้องช่วยจัดหาให้ตามที่ทำได้ ถ้าหากว่าการที่จะช่วยเหลือนั้นจะต้องออกราคาจ้างเพียงใด ให้กำนันเรียกเอาแก่ผู้เดินทางนั้น (มาตรา 39)

5.3.5 กำนันต้องรักษาบัญชีสำมะโนครัวและทะเบียนบัญชีของรัฐบาลในตำบลนั้น และคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องตรงกับบัญชีของผู้ใหญ่บ้าน (มาตรา 41)

5.3.6 เมื่อผู้ใหญ่บ้านนำคนจรแปลกหน้านอกสำมะโนครัวตำบล มาส่งกำนันตามความในมาตรา 27 ข้อ 6 ให้กำนันปรึกษาหารือกับผู้ใหญ่บ้านเมื่อเห็นสมควรจะขับไล่ผู้นั้นออกไปเสียจากท้องที่ตำบลนั้นก็ได้ (มาตรา 53)

5.3.7 ในการที่จะสำรวจสำมะโนครัวและจดทะเบียนบัญชีต่างๆ เพื่อประโยชน์ในราชการ เช่น การที่จะสำรวจสำมะโนครัวและบัญชีไร่นาและสิ่งของ ต้องพิทักษ์ภาณีอากรในตำบลนั้น กำนันจะเลือกผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงประชุมกันตรวจทำบัญชีให้ถูกต้อง และให้ลงชื่อพร้อมกันเป็นพยานในบัญชีที่จะยื่นต่อเจ้าพนักงานก็ได้ (มาตรา 57)

5.4 อำนาจหน้าที่ในด้านการพัฒนาตำบลและการส่งเสริมอาชีพของราษฎร

5.4.1 เป็นผู้นำการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรในด้านการเกษตรกรรมพานิชยกรรม และอุตสาหกรรม ตรวจและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎรตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (มาตรา 27 ข้อ 12 และข้อ 13)

5.4.2 เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดร้านค้าชุมชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ ในรูปแบบต่างๆ

5.4.3 เป็นผู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และอบรมสั่งสอนให้ราษฎรเป็นคนดี มีคุณธรรม ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (มาตรา 27 ข้อ 18 และข้อ 11)

ประวัติอำเภอเสลภูมิ

จากเอกสารบรรยายสรุปอำเภอเสลภูมิ ได้กล่าวถึงอำเภอเสลภูมิสรุปได้ ดังนี้
(เทศบาลอำเภอเสลภูมิ. 2549 : 1 - 45)

1. ตำแหน่งที่ตั้ง

อำเภอเสลภูมิ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของจังหวัดร้อยเอ็ด ห่างจากจังหวัดร้อยเอ็ด 32 กิโลเมตร เป็นอำเภอที่อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 150 เมตร

อำเภอเสลภูมิ มีพื้นที่ประมาณ 792.338 ตารางกิโลเมตร มีลำน้ำสำคัญหลายสาย ได้แก่ ลำน้ำชี ลำน้ำยัง บึงเกลือ บึงโคน กุดปลาคูณ

การคมนาคมระหว่างตัวจังหวัดร้อยเอ็ด กับอำเภอเสลภูมิ ใช้ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 23 ร้อยเอ็ดเสลภูมิ ซึ่งมีรถโดยสารประจำทางระหว่างตัวอำเภอกับจังหวัดร้อยเอ็ด และมีรถโดยสารสายยาว กรุงเทพฯ – อุบลราชธานี แล่นผ่านตัวอำเภอเสลภูมิ การคมนาคมสะดวก

ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตพื้นที่อำเภอโพธิ์ชัย อำเภอโพนทอง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีลำห้วยยาง และลำน้ำยัง เป็นเส้นแบ่งแนวเขต

ทิศใต้ ติดต่อกับเขตอำเภออาจสามารถ และอำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีลำน้ำชีเป็นเส้นแบ่งแนวเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขต กิ่งอำเภอทุ่งเขาหลวง อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีลำน้ำชีเป็นเส้นแบ่งแนวเขต

ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตพื้นที่อำเภอกุฉินชัย อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร และอำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีลำน้ำยัง และลำน้ำชี เป็นเส้นแบ่งแนวเขต

2. ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะทั่วไปของอำเภอเสลภูมิเป็นที่ราบลุ่มตอนกลางและตอนล่าง มีลำน้ำชี ลำน้ำยัง ไหลผ่าน จึงทำให้พื้นที่ตอนล่างของอำเภอน้ำท่วมพื้นที่การเกษตรเป็นประจำทุกปีในฤดูน้ำหลาก สร้างความเสียหายต่อนาข้าวเป็นจำนวนมาก ตอนเหนือของอำเภอเป็นที่ค่อนข้างสูง

3. อำเภอเสลภูมิ

มีประชากร 122,200 คน ชาย 60,624 คน หญิง 61,476 คน 25,505 ครอบครัว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาและเลี้ยงสัตว์ เป็นอาชีพหลัก

4. การปกครอง

พื้นที่การปกครองอำเภอเสลภูมิ แบ่งการปกครองออกเป็น 18 ตำบล คือ ตำบลกลาง ตำบลขวัญเมือง ตำบลนาเมือง ตำบลวังหลวง ตำบลขวาว ตำบลนางาม ตำบลเกาะแก้ว ตำบลเมืองไพร ตำบลนาแซง ตำบลท่าม่วง ตำบลโพธิ์ทอง ตำบลศรีวิสัย ตำบลเหล่าน้อย ตำบลนาเลิง ตำบลหนองหลวง ตำบลพรสวรรค์ และตำบลบึงเกลือ เป็นเทศบาล 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 17 แห่ง

5. ด้านเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพประชาชนส่วนใหญ่ของอำเภอเสลภูมิ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนา ทำไร่และทำเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 90% ค้าขายร้อยละ 5% มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 30,807 บาท ต่อคนต่อปี

มีธนาคารในพื้นที่ 4 แห่ง คือ ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย ธนาคารไทยพาณิชย์และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ทรัพยากรป่าไม้ ป่าไม้ในพื้นที่อำเภอเสลภูมิ มีป่าสงวนแห่งชาติ 3 แห่ง

ป่าสงวนแห่งชาติคิงกูเงิน ดงหนองฟ้า อยู่ในพื้นที่ตำบลภูเงิน เหล่าน้อย และตำบลศรีวิสัย มีเนื้อที่ประมาณ 26,706 ไร่

ป่าสงวนแห่งชาติดงหัน โคนสูง อยู่ในพื้นที่ตำบลท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว มีเนื้อที่ประมาณ 16,675 ไร่

ป่าสงวนแห่งชาติดงมะอี อยู่ในพื้นที่ตำบลโพธิ์ทอง ตำบลพรสวรรค์ มีเนื้อที่ประมาณ 27,675 ไร่

6. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ด้านสาธารณสุข มีโรงพยาบาลของรัฐประจำอำเภอขนาด 60 เตียง 1 แห่ง สถานีอนามัย 25 แห่ง

ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน(ภาคบังคับ) รู้หนังสืออ่านออกเขียนได้ ร้อยละ 100 มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 87 แห่ง สถาบันอุดมศึกษา 1 แห่ง

ด้านศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดในอำเภอเสลภูมิ จำนวน 153 วัด ธรรมยุต 7 วัด

ด้านวัฒนธรรม ชาวอำเภอเสถภูมิทั่วไปรักษาวัฒนธรรมโบราณกาลของคนไว้หลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนา ซึ่งตนเองเลื่อมใสศรัทธา โดยจำแนกพิธีการต่างๆ ดังนี้

ประเพณีสู่ขวัญข้าว มีความเชื่อสืบกันมาแต่โบราณว่า การที่บุคคลนั้นๆ จะดำเนินชีวิตต่อไปในกิจการงานทั้งปวงที่เป็นการเริ่มต้นของกิจการนั้นจะต้องมีการผูกขวัญ ให้มาอยู่กับตนเองเพื่อความเป็นสิริมงคล ความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต เช่น สู่ขวัญข้าว สู่ขวัญเจ้าบ้านเจ้าสาว เหาบุญบ้านสู่ขวัญบ้าน เพื่อความเป็นสิริมงคลเช่นนี้ต่อไป

ประเพณีเข้ากรรม เป็นบุญที่ชาวอำเภอเสถภูมินิยมปฏิบัติอยู่จนปัจจุบันนี้ เพื่อทำบุญบริจาคทาน พระภิกษุต้องอาบัติสังฆาทิเสสต้องอยู่กรรมจึงจะพ้น พุทธศาสนิกชนผู้หวังบุญกุศลจะไปทำบุญบริจาคทาน รักษาศีล ฟังธรรมปฏิบัติธรรม

บุญกุ่มข้าวใหญ่ เป็นการร่วมทำบุญของคนในหมู่บ้าน ทุกครัวเรือนโดยการนำเอาข้าวเปลือกจากเหล่า(ขุ้ง) ของคนนำมากองรวมกันไว้บริเวณลานวัดในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการถวายทานข้าวเปลือกให้กับวัดเพื่อทางวัดจะได้นำไปจัดการเปลี่ยนแปลงให้เกิดเป็นรายได้ของวัดนำไปทำนุบำรุงและศาสนาสืบต่อไป

บุญข้าวจี จะนิยมทำบุญในช่วงเดือนสาม ซึ่งชาวบ้านจะกำหนดวันทำบุญขึ้นว่าจะเอาวันใดในช่วงเดือนสาม เป็นช่วงฤดูหนาวชาวบ้านจะนำข้าวเหนียวมาจี(ย่างไฟ) พอให้สุกแข็งดีพอที่ทาด้วยไข่ได้ หรือไม่ก็เป็นข้าวจีใส่ไส้จะมีทั้งไส้หวาน ไส้เค็ม ก็สุดแท้แต่จะคนสรรหาจะชอบ เสร็จแล้วนำไปถวายพระภิกษุสงฆ์ที่วัด เชื่อว่าได้กุศล

บุญพะเหวด เป็นบุญประเพณีมีการเทศน์พะเหวด (มหาชาติ) ทุกหมู่บ้านจะจัดให้มีการทำบุญพะเหวดทุกหมู่บ้านจะขาดไม่ได้ แม้จังหวัดร้อยเอ็ดจะได้จัดให้เป็นบุญประเพณีประจำของจังหวัดก็ตามแต่ชาวบ้านทุกหมู่บ้านก็ยังจัดให้มีบุญพะเหวดประจำหมู่บ้านของตนเองขึ้น เพราะเชื่อว่าเป็นบุญที่ทำแล้วได้กุศลมาก จะละเว้นการทำบุญพะเหวดไม่ได้เป็นอันขาด

บุญเดือนห้า คือบุญสงฆ์พระพุทธรูป โดยจะเริ่มตั้งแต่เดือน 5 ขึ้น 15 ค่ำ ด้วยการนำเอาพระพุทธรูปของแต่ละวัดลงมาสงฆ์น้ำ จะเป็นน้ำอบ น้ำหอม ก็สุดแท้แต่จะหามา และจะสงฆ์น้ำพระพุทธรูปไปจนถึง วันแรม 15 ค่ำเดือน 5 จึงจะเอาพระพุทธรูปขึ้นสู่แท่น ห้างบูชาตามเดิม ซึ่งในช่วงระยะเวลา นี้ จะมีการรดน้ำ คำหัวผู้เฒ่า ผู้แก่ ปู่ย่า ตายาย บิดา มารดาครูที่เคารพ

บุญเดือนแปด บุญเข้าพรรษา เนื่องในระยะเวลาไตรมาส (3 เดือน) พระภิกษุจะต้องจำพรรษา ชาวบ้านนำปัจจัยเครื่องไทยธรรมต่างๆ เช่น ผ้าอาบน้ำฝน ธูป เทียน อุตถบริขารที่

จำเป็นแก่พระภิกษุสงฆ์จะต้องใช้ในระหว่างจำพรรษาจนครบไตรมาส ซึ่งจะมีอุบาสก อุบาสิกา เข้าวัด ฟังธรรมมาเป็นพิเศษต่างจากช่วงเวลาอื่นๆ

บุญเดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน ในวันแรม 14 ค่ำ หรือ 14 ค่ำ เดือน 9 เป็นวันสำคัญที่ทำบุญบูชาเทพยดา ตั้งศักดิ์สิทธิ์ที่พิทักษ์รักษาบ้านเรือน ไร่นา ให้ช่วยคุ้มครองให้มีความเจริญรุ่งเรืองอยู่เย็นเป็นสุข ตลอดทั้งข้าวกล้าในนาที่ปลูกไว้ได้ผลผลิตที่ดี อุคมสมบูรณ์

บุญเดือนสิบ บุญข้าวสาก เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ญาติผู้วายชนม์ไปแล้ว ผีไร้ญาติ ผีเฝ้าไร่ นา ผีตาแฮก ซึ่งเป็นผู้ปกป้องรักษา ไร่นา เพื่อให้ข้าวกล้าในนาอุคมสมบูรณ์ได้ผลผลิตดี

บุญเดือนสิบสอง บุญกฐิน ออกพรรษาก็ถึงหน้ากฐิน พุทธศาสนิกชนทั้งหลายจะนำกฐินไปทอดถวายยังที่ปักกฐิน (จองกฐิน) ไว้ หากไม่มีผู้ปักกฐินที่วัดในหมู่บ้านของตน ชาวบ้านก็จะจัดกฐินสามัคคีของหมู่บ้านขึ้น ทอดถวายในหมู่บ้านเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ซูเกียรติ มุทธากาญจน์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีกำนันผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดมุกดาหาร จากการศึกษาพบว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่างๆ ในตำแหน่งเดียวกัน มีอำนาจหน้าที่เท่ากัน แต่มีอำนาจต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปัจจัยภายในที่สำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือเอาจริงเอาจังในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นผู้มีความชำนาญมากกว่าผู้อื่น ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การมีญาติพี่น้องมาก นโยบายหรือคำสั่งของหน่วยเหนือที่แน่ชัด และบุคลิกของผู้สั่งการ ซึ่งที่กล่าวมานี้ล้วนแต่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทั้งสิ้น นอกจากนี้ คาดว่าจะมีความเป็นอยู่ที่ดีหรือคาดหวังว่าจะได้รับความเคารพนับถือ ได้รับความนิยมนับชอบ ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่มีความคาดหวังจะได้รับต่อการปฏิบัติหน้าที่ ก็เป็นปัจจัยเกื้อหนุน จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่

ประภารัตน์ คำสิม (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านกับการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษากรณีบ้านคำเจริญ ตำบลทุ่งใหญ่ กับบ้านโนนสมบูรณ์ ตำบลชุมแสง กิ่งอำเภอทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ 19 ประการ ของผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (ฉบับที่ 4) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2510 พบว่า

1. ชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ให้ความเห็นพ้องต้องกันว่าผู้ใหญ่บ้านของคนปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนเหมือนกัน 8 ข้อ
2. เฉพาะชาวบ้านคำเจริญให้ความเห็นพ้องต้องว่า ผู้ใหญ่บ้านคำเจริญปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วน อีก 2 ข้อ รวมเป็น 10 ข้อ
3. ชาวบ้านบ้านคำเจริญให้ความเห็นพ้องต้องกันว่าผู้ใหญ่บ้านคำเจริญปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบถ้วน จำนวน 9 ข้อ
4. ชาวบ้านโนนสมบูรณ์ให้ความเห็นพ้องต้องกันว่าผู้ใหญ่บ้านโนนสมบูรณ์ปฏิบัติหน้าที่ไม่ครบถ้วน จำนวน 11 ข้อ

การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านทั้งสองแห่ง ส่งผลถึงการมีส่วนร่วมต่อโครงการพัฒนาหมู่บ้าน กล่าวคือ บ้านคำเจริญเป็นหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นอันดับ 1 ของกิ่งอำเภอทุ่งฝนและอันดับที่ 17 ของจังหวัดอุดรธานี ส่วนบ้านโนนสมบูรณ์เป็นหมู่บ้านยากจนอันดับที่ 3 ของกิ่งอำเภอทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี

สมาน รัตนสุทธิ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย พบว่า

1. ผู้ใหญ่บ้านประสบปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยรวมทุกด้านในระดับปานกลาง
2. ผู้ใหญ่บ้านประสบปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่แต่ละด้านในระดับปานกลาง
3. ผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุ ประสบการณ์ทำงานและรายได้แตกต่างกัน ประสบปัญหาการปฏิบัติงานโดยรวมทุกด้านในระดับที่ไม่แตกต่างกัน
4. ผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุ ประสบการณ์ทำงานและรายได้แตกต่างกันประสบปัญหาการปฏิบัติงานในแต่ละด้านระดับที่ไม่แตกต่างกัน

ธวัชชัย รักขนาม (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาสถานภาพและภาวะผู้นำของผู้ใหญ่บ้านกับบทบาทการปกครองท้องที่ พบว่า สถานภาพของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยเพศ อายุ และการศึกษามีความสัมพันธ์ต่อการปกครองท้องที่ กล่าวคือ ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้ชายมีบทบาทเป็นผู้ใหญ่บ้านสูงกว่าผู้ใหญ่บ้านที่เป็นผู้หญิง ด้านอายุ ผู้ใหญ่บ้านที่มีช่วงอายุในวัยกลางคน ประมาณ 31 – 40 ปี จะเป็นผู้มีบทบาทการเป็นผู้ใหญ่บ้านสูงกว่า ผู้ใหญ่ในวัยอื่นๆ และผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุน้อย คือ ต่ำกว่า 30 ปี จะเป็นผู้มีบทบาทการเป็นผู้ใหญ่บ้านต่ำกว่าวัยอื่นๆ ด้านการศึกษา พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีการศึกษาสูงจะมีบทบาทการเป็นผู้ใหญ่บ้านสูงด้วย

กล่าวคือ ผู้ใหญ่บ้านที่มีภาวะผู้นำสูงจะมีบทบาทการเป็นผู้ใหญ่บ้านสูง ส่วนผู้ใหญ่บ้านที่มีภาวะผู้นำต่ำก็จะมีบทบาทการเป็นผู้ใหญ่บ้านต่ำไปด้วย

พรเพ็ญ กาญจนมณี (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของการพัฒนาท้องถิ่นของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า

1. กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทการพัฒนาท้องถิ่นด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก
2. กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน
3. กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีการศึกษาต่างกัน มีบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน
4. กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีประสบการณ์ต่างกันมีบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน
5. กำนันมีบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมและรายด้านสูงกว่าผู้ใหญ่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
6. กำนันและผู้ใหญ่ที่เป็นกรรมการ อบต. กับกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ไม่เป็นกรรมการ อบต. มีบทบาทการพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2540 : 27) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ร่วมกับบริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กองราชการส่วนตำบล สำนักงานบริหารการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสมในอนาคต พบว่าบทบาทที่เป็นอยู่ตามกฎหมายที่ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติจริง หรือสามารถปฏิบัติได้ในเกณฑ์ปานกลางในทุกด้าน และได้เสนอบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่ควรจะเป็นในอนาคต

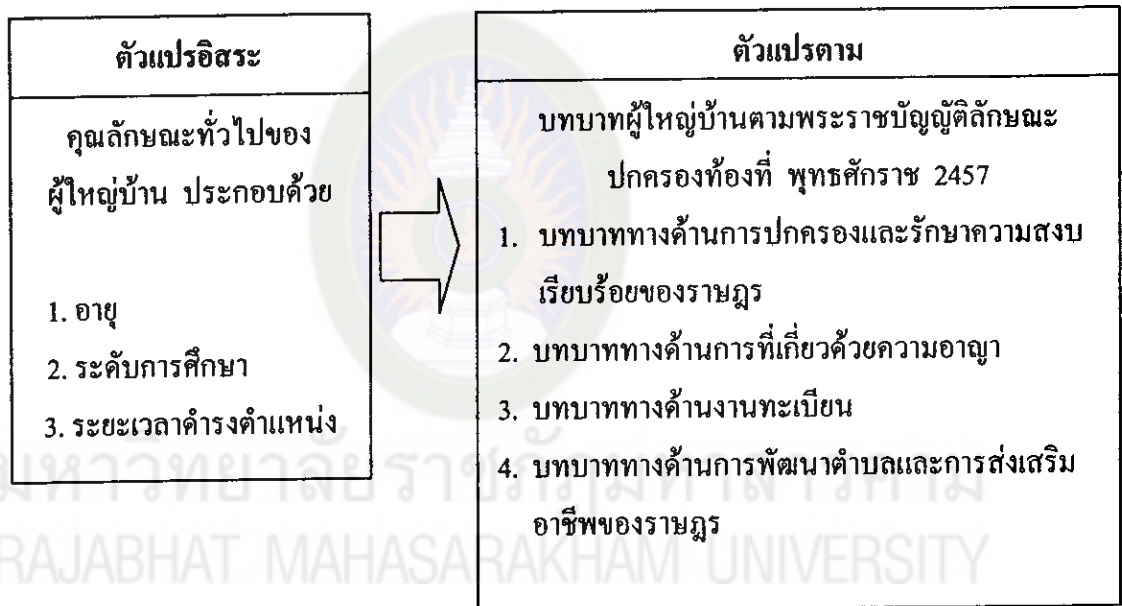
นาติน ปทุมชาติพัฒน์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านในเขต อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยได้ศึกษาทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาสังคม ด้านการอำนวยความสะดวกความยุติธรรมให้กับประชาชน และด้านบริการ โดยรวมพบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยคณะกรรมการหมู่บ้านที่มี อายุและระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน ไม่แตกต่างกัน

ชุมพล ทองเข้ม (2548 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านภายใต้นโยบาย การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ศึกษากรณี อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ พบว่า บทบาท

ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมและเป็นรายชื่อทุกด้านอยู่ในระดับมาก
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบและนโยบายของรัฐบาล
 โดยรวมยังไม่ถูกต้อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีวาระของการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความรู้ความ
 เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่โดยรวม โดยรวมและ รายชื่อไม่แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิด ในการวิจัยตาม พระราชบัญญัติลักษณะ
 การปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ได้กำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้านไว้ 4
 ด้าน ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย